

MUZEUM KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

MICHALOV

V PROMĚNÁCH ČASU

22. 7. — 5. 9. 2004

GALERIE PŘEROVSKÉHO ZÁMKU

O výstavě

V letošním roce uplynulo 100 let od chvíle, kdy díky realizaci projektu architekta Františka Thomayera získal Michalov novou, moderní parkovou úpravu. Muzeum Komenského v Přerově ve spolupráci s Městem Přerov, Státním okresním archivem v Přerově, Vlastivědným muzeem Olomouc a za přispění materiálů ze soukromých sbírek pana Miroslava Herziga, Zdeňka Kohoutka a Jana Šídla připravilo k tomuto významnému jubileu městského parku Michalov výstavu fotografií, nazvanou Michalov v proměnách času.

Snímky, prezentované v prostorách galerie přerovského zámku, zachycují proměny Michalova v uplynulých sto letech. Pohlednice a fotografie z přelomu 19. a 20. století přinášejí svědectví o čilém společenském životě v parku Michalov a dokumentují jeho tehdejší květinovou výsadbu. Snímky z 20., 30. a 40. let 20. století prezentují poklidnou a velmi útulnou atmosféru jeho nejrůznějších zákoutí. Fotografie, převážně od přerovského fotografa Františka Thota, z 50. let svědčí o přetrvávající kvalitní údržbě parku, záběry z let 60. a 70. dokumentují postupnou devastaci Michalova. V 80. a 90. letech park zcela ztrácí svou atraktivitu a stává se zanedbaným místem města, čehož dokladem jsou snímky z této doby.

Na počátku 21. století, díky rozsáhlým investicím Města Přerova, začal městský park Michalov měnit svou tvář k lepšímu. Proměnu Michalova sledovali a průběžně fotograficky dokumentovali pracovníci Muzea Komenského v Přerově – Jitka Hanáková, Šárka Krákorová Pajůrková, Kristina Glacová a Milan Chumchal. Pořídili tak celou řadu záběrů Michalova, které zachycují jeho dnešní stav.

Krátký exkurz do uplynulých sto let městského parku Michalov

Počátky městského parku Michalov sahají do druhé poloviny 19. století. V roce 1870 navrhl tehdejší starosta města Přerova Josef Dostál odkoupení zahrady, jež byla uprostřed lesa Michalova, od přerovského měšťana Josefa Valentina Křístka. Koupě se uskutečnila ještě téhož roku. Na nově získaném území se nacházela letní restaurace, jejíž budova byla v následujících letech několikrát opravována. Navíc byla vybavena nově i kuželnou.

Se vzrůstající oblibou restaurace v Michalově rostl zájem ze strany čelních představitelů města Přerova upravit i její okolí. Z popudu okrašlovacího spolku, v jehož čele stál městský lékař Leopold Riedl, byly realizovány mnohé dílčí úpravy Michalova. Velký zlom ve vývoji parku Michalov nastal při přípravě pořádání Zemské výstavy v Přerově. Výstava se měla uskutečnit v prostorách Michalova v roce 1904. V souvislosti s tím se rozhodli čelní představitelé města oslovit Františka Thomayera, majitele kanceláře pro zřizování sadů, aby podal návrh na úpravu Michalova. František Thomayer uvedenou nabídku přijal a vypracoval projekt. Starosta ho předložil v listopadu roku 1903 obecní radě a ta ho schválila. Zároveň bylo ale konstatováno, že Zemská výstava v Přerově se neuskuteční pro nedostatek finančních prostředků. Poté František Thomayer vypracoval zřejmě druhou variantu zahradních úprav Michalova, tentokrát bez výstavních pavilonů. Thomayerův projekt byl realizován ještě v roce 1904. Michalov se stal chloubou města Přerova.

V červnu roku 1905 navrhl okrašlovací spolek, aby v parku bylo zřízeno stálé osvětlení. Obecní rada tento návrh akceptovala a v parku byly umístěny čtyři obloukové lampy. Do roku 1907 zde bylo vybudováno také dětské hřiště.

S úpravami a rostoucí oblibou Michalova souvisela i potřeba rozšířit tamní restauraci. Stalo se tak na základě vypracovaného projektu v roce 1911. V té době schválila obecní rada také zřízení dvou tenisových hřišť a výstavbu hudebního pavilonu. K dalšímu rozvoji parku došlo v roce 1913 v souvislosti se snahou umístit do Přerova dívčí pedagogium. Podmínkou bylo vybudování botanické zahrady. Proto se zástupci města snažili provést směnu a výkup potřebných pozemků u Michalova. Avšak v roce 1914 vypukla první světová válka, která ovlivnila následný vývoj přerovského městského parku. Do zdejší restaurace byla umístěna epidemická nemocnice, která zde fungovala téměř tři roky. V této době se novým městským zahradníkem stal František Procházka. Jeho volba se do budoucna ukázala velmi pozitivní. Do období války spadá ještě jedna událost. Blížilo se výročí upálení Mistra Jana Husa a přerovští občané chtěli mít, stejně jako v jiných městech, jeho pomník. Proto byla vypsána soutěž, kterou vyhrál známý olomoucký sochař Julius Pelikán. Pomník byl realizován v roce 1915, konečné úpravy jeho okolí proběhly až v letech 1919 – 1920. Zpočátku pomník sousedil s již dříve zde instalovaným dřevěným altánkem, uzavírajícím hlavní kompoziční osu. Později, po jeho odstranění, převzal tuto funkci sám. Největší rozvoj parku nastal po skončení první světové války, zejména ve třicátých letech 20. století. V té době došlo k vybudování zahradního domku, botanické zahrady, alpinky, začaly se stavět první skleníky. V roce 1928 byl slavnostně otevřen k 10. výročí trvání Československé republiky jubilejní palmovník. Výstavbou skleníků vznikla budoucí hlavní dominanta botanické zahrady. V rámci budování parku bylo pamatováno i na děti, proto ještě v roce 1928 mohl okrašlovací spolek vybudovat na dětském hřišti dětský koutek, a to po vzoru jiných měst.

S rozvojem automobilové dopravy souviselo také vybudová -

ní odstavné plochy pro auta po levé straně od vstupu do Michalova z ulice Osmek. V tomto období muselo být řešeno také stále častější nevhodné chování výrostků, noční hulákání, vzrůstající odcizování květin, zejména růží. Policie byla proto pověřena zvýšeným dozorem. Aby se zamezilo škodám páchaným srnčí zvěří, bylo již dříve započato s postupným budováním oplocení celého parku. Michalov byl nakonec oplocen až v roce 1932. Ve třicátých letech došlo také k další přístavbě skleníků, neboť trvale v nich umístěné rostliny se rozrostly natolik, že zabíraly většinu plochy a nebylo možné pěstovat dostatečné množství květin pro venkovní výzdobu parku. Také bylo nutné opravit starší stavby, hlavně podlahu hudebního pavilonu. Jeho oprava byla dokončena koncem března roku 1935. Další práce v Michalově byly spojeny s konáním Středomoravské výstavy v Přerově v létě roku 1936. V té době byly dokončeny všechny cestičky v botanické zahradě, zaveden potůček do nově vybudovaného alpinia. Po všech provedených úpravách park i zahradnictví získávaly na kráse. Postupně se tak po Moravě šířil nejen věhlas parku Michalov, ale i jeho zahradníka Františka Procházky.

Další slibný rozvoj městského parku přerušila druhá světová válka. Po jejím skončení byl areál Michalova stále udržován na velmi dobré úrovni. Ostatně zde ještě působil František Procházka. V květnu roku 1945 bylo v parku Michalov pochováno 21 popravených přerovských spoluobčanů. O rok později měly být hroby přemístěny na městský hřbitov, ale kvůli protestům pozůstalých k tomu nedošlo. K přenesení ostatků přerovské orgány přistoupily až v roce 1952. V Michalově stejně jako v době první republiky i v poválečných letech vládl čilý společenský život. Konala se zde řada koncertů i nejrůznějších dětských akcí. V roce 1953 byla umístěna v parku busta komunistického novináře Julia Fučíka, od roku 1954 se uvažovalo o zřízení dětské železnice. Ta byla dána do provozu 14. srpna 1960 na oslavu Dne československých železni-

čárů jako třetí svého druhu v republice. Přestože byla v provozu jen několik let, nasmazatelně se zapsala do srdcí jedné generace přerovské mládeže. V roce 1968 byla provedena generální oprava restaurační budovy, v jejímž důsledku došlo k likvidaci původního členění fasády, k výměně vstupních dveří a také k poškození štukové výzdoby hlavního sálu. V polovině 70. let 20. století byla okolo restaurace postavena „okrasná“ zídka z vápenocementových cihel a pálených plotovek. Na okraji parku byly také vybudovány nové veřejné záchody. Postupně v parku přibýly busty Amálie Vrbové alias Jiřího Sumína od sochaře Josefa Bajáka (1968), Augustina Mervarta od téhož autora (1969) a Josefa Bajáka od sochaře Oldřicha Hradilíka (1982). Naopak z parku vymizely jednotlivé architektonické prvky, úplně zanikla alpínka. Vytratil se také původní mobiliář. Lamy veřejného osvětlení byly dvakrát vyměněny. Na hlavní aleji se přestalo pravidelně stříhat lipové stromořadí a květinový záhon okolo kruhového bazénu byl vybetonován. Původní ozdobné zábradlí v jeho okolí bylo po menším poškození vyměněno za ocelové trubky, propojené v horní části řetězem. Pískované cesty nahradily asfaltové, některé části parku začaly zarůstat náletovými dřevinami. Došlo k uzavření dříve oblíbené restaurace.

Michalov 29. 6. 2004, foto Kristina Glacová
Muzeum Komenského v Přerově

Obnova parku Michalov

Velkou změnu do života parku Michalov vnesly listopadové události roku 1989. Do nově ustavených orgánů města přišli noví lidé, kteří chtěli dokázat, že jsou lepšími hospodáři než formální samospráva z minulé éry. To skýtalo Michalovu naději, že se mu v dohledné době po letech zanedbané péče dostane zasloužené pozornosti. Ukázalo se však, že ani intenzivní pravidelná údržba nemůže zahladit škody, které v parku zanechala „socialistická péče“. Za této situace v květnu 1992 oznámilo ministerstvo kultury svůj záměr prohlásit městský park Michalov kulturní památkou. A po pěti měsících tak opravdu učinilo. Prohlášení Michalova kulturní památkou poté jednoznačně určilo další směr jeho vývoje, umocnilo jeho význam v očích představitelů města a stalo se impulsem pro zadání velkorysých projektů. Komplexní rozvojová studie parku, která se stala podkladem pro veškerou další projektovou dokumentaci, byla hotova v roce 1997.

Slibně se rozvíjející obnovující práce přerušila v červenci roku 1997 povodeň. Celý park se stal souvislou vodní plochou. Došlo k přerušení obnovných prací, neboť většina finančních prostředků města směřovala na odstraňování následků povodní na jiném majetku města. V únoru roku 2000 předložil místostarosta MVDr. Jiří Pavelka městskému zastupitelstvu pod názvem „Program regenerace a rozvoje městského parku Michalov“ klíčový materiál, kterým se stanovoval detailní plán dalšího vývoje parku do roku 2010. Program, zpracovaný odborem životního prostředí, byl schválen jednomyslně. Podrobně dokumentoval skutečný stav parku a také vytyčil závazné úkoly orgánům města, a to včetně způsobu jejich financování. Realizace programu byla zahájena bezprostředně po jeho schválení. Dokončení 5. etapy bylo doporučeno k 100. výročí parku, tj. do roku 2004.

Byla rekonstruována komunikace hlavní osy parku, vyměněno stávající osvětlení, provedeno oplocení. Do Michalova se vrátily pestrobarevné záhony letniček a trvalek, opravila se fontána s vodotryskem i hudební pavilon. V září roku 2002 vydalo Zastupitelstvo města Přerova formou obecně závazné vyhlášky řád městského parku Michalov. Došlo k přičlenění tzv. Čapkovy a Zdráhalovy zahrady. A tak na konci června roku 2004 proběhly v malebném prostředí Michalova oficiální oslavy jeho 100. výročí.

Historie parku Michalov podle knihy „Městský park Michalov 1904 – 2004“, (kol. aut.), Přerov 2004.

*Michalov 29. 6. 2004, foto Kristina Glacová
Muzeum Komenského v Přerově*

*Michalov 29. 6. 2004, foto Kristina Glacová
Muzeum Komenského v Přerově*

*Michalov 29. 6. 2004, foto Kristina Glacová
Muzeum Komenského v Přerově*

*Z výstavy MICHALOV V PROMĚNÁCH ČASU.
Pohled do výstavního prostoru.
Foto J. Čep*

KATALOG K VÝSTAVĚ

MICHALOV
V PROMĚNÁCH ČASU

22.7.—5. 8. 2004

*Text: Mgr. Šárka Krákorová Pajůrková
Grafická úprava: Mgr. Kristina Glacová*

Vydalo Muzeum Komenského v Píerově